

Tudod-e, melyik rovar terjeszti a maláriát?

Hangos ismeretterjesztő cikk

(A hanganyag itt található: <https://varazsbetu.hu/mesetar/malaria>)

A malária - régies nevén a váltóláz - az Anopheles szúnyog nőtényei által terjesztett kórokozók által kiváltott betegség. A mocsarak lecsapolásának, a szúnyogirtásoknak és a gyógyszereknek hála a fejlett országokban a maláriás megbetegedés igen ritka, de a trópusokon továbbra is gyakori. Az esetek túlnyomó többsége Afrika egyenlítői vidékein fordul elő, a többi leginkább Délkelet-Ázsiában és Latin-Amerikában. A világ egyik legelterjedtebb betegségének számít.

Évente hozzávetőleg 400 millióan fertőződnek meg maláriával, ezek közül több mint egymillió halállal végződik. A legveszélyeztetettebbek a afrikai gyerekek: az 5 év alatti betegek közül minden negyedikéven belül meghal.

Már a 30 millió éves moszkító fosszíliák is mutatnak maláriafertőzésre utaló jeleket, ami azt jelenti, hogy már a kőkorszaki ember is szenvedhetett a betegségtől.

A maláriát már Hippokratész, az ókori orvos is ismerte. Ő három fajtája között tett különbséget, ismerte az egynapos, a háromnapos és a négynapos lázat.

A malária kezelésével kapcsolatban az első tapasztalatokat a dél-amerikai inkák szerezték, ők egy helyi növény, a chinchona fa, más néven kínafa kérgével kezelték a betegséget. AXVII. század elején már a jezsuita szerzetesek is próbálkoztak a gyógyítással, az indiánoktól lesték el a chinafa kérgének használatát, s malária elleni szerként Európába szállították.

Ebben az időben adtak nevet a betegségnek. Mivel eleinte azt hitték, hogy a kórt a mocsarakból felszálló mérgező gőzök okozzák, ezért maláriának, azaz „rossz levegőnek” hívták.

A kórokozót csak később, 1886-ban fedezte fel később Charles Louis Alphonse Laveran. Ekkor kezdtek el arra gyanakodni, hogy malária parazitáját a moszkítók adják át az embereknek. Ezt a feltevést hamarosan sikerült is bizonyítani, így a XX. század elején megkezdték a szúnyogok kiirtását.

A malária visszaszorítása érdekében ma is széleskörű tevékenység zajlik. Ezek egy része továbbra is a rovarok irtását célozza meg, más részük pedig a kezelés új módszereinek, védőoltásoknak a kifejlesztésére irányul.

Miután a betegséget hordozó szúnyog megcsípte az embert, egy ideig még tünetmentes marad. Ezt az időszakot nevezzük lappangási időnek. A lappangási idő hossza változó, a Malaria tropica nevű szúnyogfaj esetében 1-4 hét, a Malaria tertiana és a Malaria quartana esetén akár több év is lehet. A malária fő tünete a láz és általában - de nem mindig – a hidegrázással járó lázroham.

A betegségre kezdetben a hőemelkedés, az izomfájdalmak, fejfájás, hidegrázás, rossz közérzet a jellemző, ezek alapján gyakran rosszul diagnosztizálják, helytelenül influenzának vélik. A későbbi tünetek, a szabályos időközönként ismétlődő magas – 41 fok körüli – láz és a verejtékezés, viszont már egyértelműen maláriára utalnak. Az előbbi tünetek mellett panaszok is jelentkezhetnek, például fáradtság, fejfájás, szédülés, izom és ízületi fájdalmak, esetleg száraz köhögés és emésztési panaszok: hasmenés, étvágytalanság, hányinger, hányás, hasi görcsök.

Kezelés hiányában a lázrohamok egy idő múlva rövidülnek, enyhébbek lesznek, és beáll a spontán gyógyulás,. Ekkor a szervezet ellenálló képességének kifejlődése folytán tünetmentes szakasz következik. Mivel a betegség akár 30 évig is lappanghat a

szervezetben, a későbbiekben enyhébb lefolyású visszatérő lázrohamok jöhetnek létre. Ilyenkor előfordulhat, hogy a máj és a lép megnagyobbodik, és ezzel együtt enyhe sárgaságlép fel.

Kezelés nélkül általában az esetek ötöde végzetes kimenetelű.

A malária gyógyítására hosszú ideig csak a kinin állt rendelkezésre. Ezt a szert a már említett kíنافa kérgéből vonták ki. A fa kérgét porrá törték, és folyadékba keverve fogyasztották el.

A kinin hátránya az, hogy csak a vérben levő kórokozókat képes elpusztítani, a test egyébszöveteiben levőket nem. Ráadásul a gyógyszert szedőknek súlyos mellékhatásokkal is szembe kell nézniük, a szer hosszú időn át történő szedése részleges vagy teljes süketséget okozhat.

Napjainkban egy sor készítmény szolgál a malária gyógyítására. Sajnos a parazita gyógyszerekkel szembeni ellenálló képessége egyre növekszik, és a korábban hatásos szerek egyre kevésbé hasznosak. Ezért a kezelésekben ismét gyakrabban kell alkalmazni a kinint.

(A hanganyag itt található: <https://varazsbetu.hu/mesetar/malaria>)